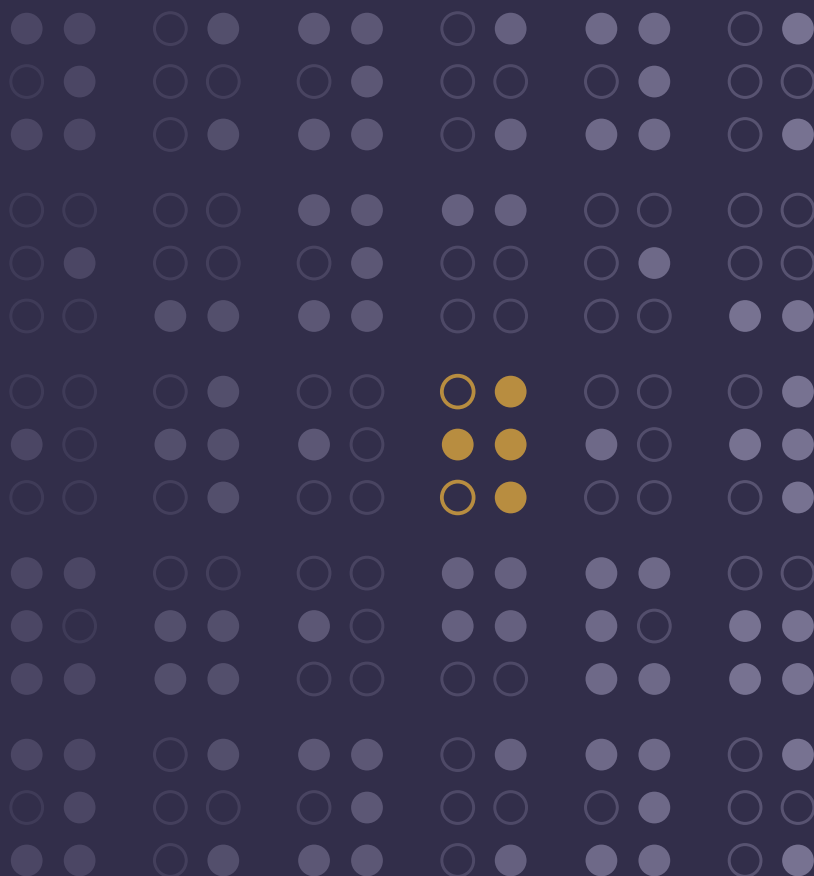

PRZEWODNIK KIERUNKOWY · PEDAGOGIKA SPECJALNA

Jak napisać pracę magisterską z pedagogiki specjalnej

Od diagnozy potrzeb do obrony: teoria, dokumentacja, badania
z osobami z niepełnosprawnością, studium przypadku i etyka.

Spis treści

Jak korzystać z tego przewodnika	1
1 Specyfika pracy z pedagogiki specjalnej	2
1.1 Pedagogika specjalna jako nauka	2
1.2 Typy prac	2
1.3 Czego oczekuje recenzent	3
2 Problem i pytania badawcze	4
2.1 Od rodzaju niepełnosprawności do problemu	4
2.2 Perspektywy	4
2.3 Pytania, cele i hipotezy	5
2.4 Wykonalność	5
3 Teoria i stan badań	6
3.1 Modele niepełnosprawności	6
3.2 Perspektywy teoretyczne	6
3.3 Stan badań	7
4 System wsparcia i dokumentacja	8
4.1 Orzeczenia i opinie	8
4.2 IPET i wielospecjalistyczna ocena	8
4.3 Wczesne wspomaganie rozwoju	8
4.4 Dane zbiorcze	9
5 Metodologia	10
5.1 Metoda, technika, narzędzie	10
5.2 Ilościowo, jakościowo czy mieszane	10
5.3 Dobór badanych	11
5.4 Teren i przebieg badań	11
6 Badania z nauczycielami i rodzicami	12
6.1 Postawy i kompetencje nauczycieli	12
6.2 Rodzice	12
6.3 Porównania grup	13
6.4 Ankieta internetowa	13
7 Badania z udziałem osób z niepełnosprawnością	14
7.1 Dostosowanie narzędzi	14
7.2 Zgoda	14
7.3 Przebieg badania	15
7.4 Relacja zastępcza	15

8	Studium przypadku i badanie pojedynczego przypadku	16
8.1	Studium przypadku	16
8.2	Struktura studium przypadku	16
8.3	Badanie pojedynczego przypadku	16
8.4	Ograniczenia	17
9	Obserwacja i ocena funkcjonowania	18
9.1	Narzędzia pedagogiczne i psychologiczne	18
9.2	Sposoby rejestracji	18
9.3	Rzetelność obserwacji	19
9.4	Reaktywność	19
10	Ocena metod i programów wsparcia	20
10.1	Metody oparte na dowodach	20
10.2	Schematy badania	20
10.3	Wierność realizacji	21
10.4	Efekt oczekiwań	21
11	Analiza danych	22
11.1	Małe grupy	22
11.2	Testy dla danych porządkowych i pomiarów powtarzanych	22
11.3	Analiza wykresów pojedynczego przypadku	22
11.4	Analiza jakościowa	23
11.5	Programy	23
12	Etyka, ochrona danych i język	24
12.1	Zgody i komisja etyczna	24
12.2	Dane o zdrowiu	24
12.3	Anonimizacja w małej społeczności	24
12.4	Podwójna rola	25
12.5	Język	25
13	Wyniki, dyskusja i rekomendacje	26
13.1	Prezentacja wyników	26
13.2	Dyskusja	26
13.3	Rekomendacje	26
13.4	Zakończenie	27
14	Struktura pracy i redakcja	28
14.1	Typowy układ	28
14.2	Proporcje	28
14.3	Terminologia	28
14.4	Cytowanie wypowiedzi i opisów	29
14.5	Przywoływanie przepisów	29
15	Finisz: ostatnie tygodnie	30
15.1	Kolejność	30
15.2	Aneksy	30
15.3	Aktualność przepisów	31
15.4	Antyplagiat i złożenie pracy	31
16	Obrona	32
16.1	Prezentacja	32
16.2	Pytania do pracy	32

16.3	Pytania z zakresu studiów	33
------	-------------------------------------	----

Jak korzystać z tego przewodnika

Ten przewodnik powstał dla studentki lub studenta pedagogiki specjalnej, który ma przed sobą pracę magisterską i chce ją napisać dobrze. Nie powtarza rad o „pracach dyplomowych w ogóle”. Każdy rozdział, przykład i checklista dotyczą pedagogiki specjalnej: teorii niepełnosprawności i rewalidacji, dokumentacji kształcenia specjalnego, badań z nauczycielami, rodzicami i samymi osobami z niepełnosprawnością, studium przypadku, obserwacji i oceny oddziaływań terapeutycznych.

Pedagogika specjalna jest dziedziną, w której łatwo o pracę pełną zaangażowania i trudno o pracę rzetelną metodologicznie. Wielu studentów pracuje już w przedszkolach, szkołach i ośrodkach, a ich badanie dotyczy dzieci, które znają. Grupy badane są małe i zróżnicowane, a opis jednego dziecka łatwo zamienić w relację z codziennej pracy. Recenzent oczekuje pytania badawczego, narzędzi dopasowanych do możliwości badanych, szczególnej ochrony ich danych i wniosków, które nie wykraczają poza to, co pokazało badanie.

Rozdziały od pierwszego do piątego i od jedenastego do szesnastego są wspólne dla wszystkich prac. Rozdziały od szóstego do dziesiątego opisują warsztat badawczy: badania z nauczycielami i rodzicami, badania z udziałem osób z niepełnosprawnością, studium przypadku, obserwację i ocenę oddziaływań. Czytaj te, które dotyczą Twojej pracy.

Po drodze spotkasz pięć rodzajów ramek. **Definicje** porządkują pojęcia. **Przykłady z praktyki** pokazują, jak zasada wygląda w gotowym tekście. **Pułapki** opisują błędy, które powtarzają się w pracach z pedagogiki specjalnej. **Checklisty** pozwalają sprawdzić rozdział przed wysłaniem go promotorowi. Ramki **Okiem recenzenta** pokazują, na co patrzy osoba, która wystawi ocenę.

Przepisy oświatowe i zasady organizacji kształcenia specjalnego zmieniają się, a poszczególne placówki mają własne procedury zgody na badania. Fakty w przewodniku odpowiadają stanowi z 2026 roku, ale przed rozpoczęciem badań zawsze sprawdź aktualne przepisy i wymagania placówki, w której chcesz je prowadzić. Liczby i osoby w przykładach są fikcyjne, chyba że podano źródło.

Powodzenia. Dobra praca magisterska z pedagogiki specjalnej uczy tego, czego potrzebuje każdy pedagog specjalny: uważnej obserwacji, rzetelnej oceny postępów i szacunku dla osób, z którymi pracuje.

Specyfika pracy z pedagogiki specjalnej

Tematy prac z pedagogiki specjalnej wyrastają zwykle z praktyki: dziecko w spektrum autyzmu w klasie ogólnodostępnej, komunikacja uczniów niemówiących, rodzice dziecka z niepełnosprawnością intelektualną, skuteczność terapii ręki. Problem pojawia się, gdy praca opisuje codzienną pracę autora z dziećmi, a nie badanie. Ten rozdział wyjaśnia, czego recenzent oczekuje od pracy z pedagogiki specjalnej i jakie drogi badawcze są dostępne.

1.1 Pedagogika specjalna jako nauka

Pedagogika specjalna zajmuje się wychowaniem, edukacją, rewalidacją i wsparciem osób z niepełnosprawnością i innymi specjalnymi potrzebami przez całe życie: od wczesnego wspomagania rozwoju, przez edukację szkolną, po aktywizację zawodową i jakość życia dorosłych. W Polsce jej twórczynią była Maria Grzegorzewska, założycielka Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, dziś Akademii Pedagogiki Specjalnej jej imienia. Tradycyjnie wyróżnia się subdyscypliny związane z rodzajem niepełnosprawności, np. surdopedagogikę, tyflopædagogikę i oligofrenopedagogikę, choć współczesne podejście coraz częściej skupia się na funkcjonowaniu i barierach, a nie na diagnozie.

Rewalidacja

Rewalidacja to oddziaływania wspierające rozwój osoby z niepełnosprawnością przez usprawnianie zaburzonych funkcji, rozwijanie funkcji zachowanych i kompensację, czyli zastępowanie funkcji utraconych innymi. W polskim systemie oświaty to także nazwa zajęć prowadzonych z uczniami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W pracy określ, czy używasz pojęcia w znaczeniu teoretycznym, czy organizacyjnym.

1.2 Typy prac

Typ pracy	Pytanie w centrum	Materiał	Przykładowy temat
Badanie postaw i opinii	Jak nauczyciele, rodzice lub rówieśnicy postrzegają niepełnosprawność i edukację włączającą?	Ankieta, skale postaw	Postawy nauczycieli szkół podstawowych wobec uczniów w spektrum autyzmu
Badanie doświadczeń	Jak rodziny lub osoby z niepełnosprawnością przeżywają określone sytuacje?	Wywiady	Doświadczenia rodziców dzieci z zespołem Downa w okresie przechodzenia do szkoły

Typ pracy	Pytanie w centrum	Materiał	Przykładowy temat
Badanie funkcjonowania	Jak funkcjonują osoby z określonymi potrzebami w danym obszarze?	Obserwacja, arkusze oceny, dokumentacja	Umiejętności komunikacyjne uczniów niemówiących w szkole specjalnej
Studium przypadku	Jak przebiega rozwój i wsparcie konkretnej osoby?	Obserwacja, wywiad, dokumenty, wytwory	Wspieranie komunikacji dziecka z mózgowym porażeniem dziecięcym z użyciem AAC
Ocena oddziaływań	Czy i jak zmienia się funkcjonowanie po wprowadzeniu metody lub programu?	Pomiary powtarzane, obserwacja	Zmiany w zachowaniach trudnych ucznia po wprowadzeniu planu dnia z symbolami
Analiza systemu	Jak działa wsparcie w szkole, gminie lub regionie?	Dokumenty, dane, wywiady ze specjalistami	Organizacja wczesnego wspomagania rozwoju w powiecie

1.3 Czego oczekuje recenzent

Dobra praca z pedagogiki specjalnej ma pytanie badawcze wynikające z teorii i wcześniejszych badań, dobiera narzędzia do możliwości badanych, chroni ich tożsamość i dane o zdrowiu, opisuje badaną grupę na tyle dokładnie, by czytelnik wiedział, kogo dotyczą wyniki, i formułuje wnioski oraz rekomendacje w granicach tego, co pokazało badanie.

⚠ Sprawozdanie z terapii zamiast badania

Praca o dziecku z niepełnosprawnością intelektualną opisuje, jakie ćwiczenia autorka prowadziła przez rok na zajęciach rewalidacyjnych i jak dziecko „zrobiło duże postępy”. Nie ma pytania badawczego, nie opisano, jak mierzono postępy przed i po, a jedynym źródłem jest pamięć autorki. Nawet studium jednego przypadku wymaga planu, powtarzalnych pomiarów i kilku źródeł informacji.

💬 Okiem recenzenta

Najpierw sprawdzam, czy wiem, kogo dotyczy badanie: jakie są potrzeby i możliwości badanych, jak ich dobrano, skąd autor wie to, co o nich pisze. Potem szukam problemu badawczego i sposobu, w jaki go zbadano. Praca pełna zaangażowania, ale bez pomiaru i bez opisu grupy, nie spełnia moim zdaniem wymagań stawianych pracy magisterskiej.

✅ Zanim zaczniesz

- ☐ Umiesz odróżnić pytanie badawcze od opisu własnej pracy terapeutycznej
- ☐ Wybrałeś typ pracy i wiesz, kto będzie badany i jak do niego dotrzesz
- ☐ Sprawdziłeś, jakie zgody będą potrzebne (dyrektor, rodzice, sama osoba badana)
- ☐ Znasz ograniczenia komunikacyjne i poznawcze badanych i planujesz dostosowania
- ☐ Umiesz w jednym zdaniu powiedzieć, co praca wniesie